

Història]

ELS ANYS SETANTA SEGONS RICARD SALVAT

Per Oriol Puig Taulé

La Universitat de Barcelona ha publicat el tercer volum dels dietaris de Ricard Salvat. Aquests “quaderns de maduresa”, com els defineix l'editor i autor del pròleg, Jordi Auseller, comprenen un període de només tres anys (del 1973 al 1975), però són també 535 pàgines que retraten, de forma crua i directa, un estat d'ànim general.

El director teatral Ricard Salvat, l'any 1971

Colita / MAE. Institut del Teatre

Als inicis dels anys setanta, Catalunya es troba al límit de les seves forces: mentre la joventut europea i mundial celebra la vida i reivindica noves formes de pensar, estimar i viure, aquí ens dediquem, principalment, a anhelar la mort del dictador, en una espera llarga, absurda i exasperant. Franco va morir

al llit, com és ben sabut, i l'esllanguiment dels darrers anys de la dictadura és ben palpable, també, en els dietaris de Salvat. A nivell personal, el director tortosí entra en la trentena durant aquest període, i tot i la seva joventut ja ha pogut veure com un projecte tan ambiciós com el de l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual s'ha anat esbravant, com

la situació del teatre català no té perspectives de millora i com el món universitari no sembla una alternativa gaire engrescadora. L'aspror característica de la prosa salvatiana, que descriu (quasi) tot allò que fa i veu sense gaire literatura, encaixa com un guant amb aquest moment històric de traspàs. Tothom espera un canvi, però aquest canvi no s'acaba de produir mai, i els desenganys que pateix Salvat són múltiples i variats: de tipus polític, professional i personal. Fins i tot amb aquell que havia estat el seu gran amic i aliat, el poeta **Salvador Espriu**.

Tot i això, aquest tercer volum conté, com els seus dos predecessors (dedicats als períodes 1962-1968 i 1969-1972, respectivament), una col·lecció infinita de perles: testimonis únics d'un temps i d'un país una mica "mort de fàstic", si em permeteu l'expressió. El llibre s'inicia amb la tornada de Salvat d'un viatge als Estats Units (Nova York, Los Angeles, San Francisco) i finalitza amb els plans d'un viatge a Roma, ciutat on supervisa la producció italiana de l'obra de Rafael Alberti *Noche de guerra en el Museo del Prado*. Els comentaris que Salvat fa de la seva feina, però també dels espectacles i les pel·lícules que veu, dels llibres que llegeix o de la gent amb qui es troba, són al mateix temps un autoretrat, en petites dosis, de la seva pròpia figura: "Ja veus, Paco, a la vida t'has de quedar sempre en el mateix lloc. Ja canvien les coses i la gent, un ha de mirar de ser sempre el mateix". Les desil·lusions, com deïem, són constants i de diversa índole.

Els dietaris de Salvat són un document valuósíssim per capbussar-se en uns anys tan convulsos com l'inici de la dècada dels setanta. El director ens regala aquesta crònica i, alhora, troba temps per donar classes a la Universitat de Barcelona, escriure articles per a *Primer Acto* o *Tele/Exprés*, veure com el projecte de l'EADAG és bandejat pel Foment de les Arts Decoratives (expulsats de la mítica cúpula del Coliseum), escriure la seva segona tesi doctoral (amb una mica de truc, tot s'ha de dir) o ser testimoni de com la reposició de *Ronda de mort a Sinera* que es representa al Teatre Grec, el juliol de 1975, acaba resultant un inesperat èxit de crítica i públic.

Salvat publica, el 1974 i a l'Editorial Península, un llibre indispensable per entendre aquella època: *El teatro de los años setenta. Diccionario de urgencia*. Els seus dietaris personals no deixen de ser, també, una mena de

"HI TROBEM MOLTS NOMS PROPIS DE L'ESCENA TEATRAL CATALANA, ESPANYOLA I UNIVERSAL, PERÒ QUE NINGÚ VAGI A LA RECERCA DE SANG"

"crònica d'urgència" dels fets que succeeixen al país en qüestió de tres anys. El 20 desembre de 1973, sense anar més lluny: Salvat relata les imatges que mostra la televisió sobre l'assassinat de **Carrero Blanco**: "Han ensenyat, sense comentaris, un reportatge del lloc de l'explosió. La impressió que feia és que havia explotat una gran bomba, hi havia un sot molt profund ple d'aigua, i l'estat dels cotxes i de les cases del voltant era impressionant. (...) És molt curiós que la TV no es pronuncii, que no es parli, com sempre, dels habituals grups esquerrans o terroristes". El millor de tot, pel que fa a document sociològic, és quan a la descripció més aviat freda de Salvat s'hi esmuny la vida quotidiana: "He dit a la Núria que anés a comprar tot el que pogués al mercat. Així ho ha fet. Jo he sortit per emplenar el dipòsit de la gasolina del cotxe. El panorama no pot ser més sinistre, es miri des d'on es miri". No cal afegir-hi res més: omplir el rebost i el dipòsit, pel que pugui passar, diu més que mil paraules.

La crònica que fa Salvat de la llarga agonia i mort del dictador, amb un to entre la ironia i la desesperació, és digna d'emmarcar. La tensa espera de les setmanes anteriors: "Els *partes* s'han anat succeint i deien que hi havia millora dintre de la gravetat. (...) El bisbe de Saragossa, aquesta nit, ha portat al Pardo el mantell de la Mare de Déu del Pilar. Quines coses més increïbles, tan absolutament medievals, ens toca viure!". Mentre tot el país (o, com a mínim, la meitat), espera la fi de Franco, es fa pública la mort d'un personatge situat als antípodes del dictador: **Pier Paolo Pasolini** és assassinat el 2 de novembre de 1975. "Ha tingut una mort horrible, digna de les seves novel·les. Ha mort a prop d'Ostia, en un lloc que conec força bé. (...) L'assassí sembla ser un noi de divuit anys, al qual la policia ha trobat dintre el cotxe del mateix Pasolini, cotxe amb el qual va assassinar el gran poeta, novel·lista i director cinematogràfic. No sé, és tot plegat molt trist i molt poc convincent. Em temo que serà un crim polític".

La història fa el seu curs, no hi ha manera que el dictador es mori i, mentrestant, el 7 >

Còlita / MAE. Institut del Teatre

Ricard Salvat, l'any 1971

novembre de 1975, s'inaugura l'Escola d'Estudis Artístics de L'Hospitalet. Aquesta serà, en esperit, la continuació de l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual i, com Salvat va declarar alguns anys després, "l'assoliment final del model de la Bauhaus". És l'11 de novembre, i el dictador encara resisteix: "En Franco diu que pesa trenta-dos quilos. No sé si pot ser veritat. Es veu que Juan Carlos renuncia a favor del seu pare, que entra a la Junta Democràtica. La superdreta està que vola i hi ha perill de guerra civil. Han cremat, ahir, el Romea (l'Espanol també s'ha cremat), i hi ha la possibilitat que cremin tres altres teatres més a Madrid. L'ambient està molt tens". Dia 19 de novembre: "A Franco l'han hibernat a 33 °C i 34 °C, segons les hores. Una mica més i el congelaran. Han acudit a la hibernació perquè era l'única manera de deturar l'hemorràgia. Havent-lo operat per tercera vegada el divendres passat, suposo que era impossible de tornar-lo a operar. És un final quasi dantesc. Demoníac i dantesc alhora".

Finalment, arriba el dia: 20 de novembre de 1975. "Per fi, per fi, per fi, a les 4:20 h ha mort Franco. (...) Per fi la nit s'ha acabat. Aquesta nit de trenta-sis hores, aquesta nit infinita. (...) Vindrà, realment, el dia? És trist, terrible, que s'hagi acabat per consumició natural, per destrucció lògica i normal. Com deia *Le Nouvel Observateur*, el màxim exploit [acte heroic] de Franco ha estat el fet de morir al llit". Salvat escriu una altra entrada al diari, el mateix dia, a les dotze de la nit: "La

"TROBO QUE ARA NO FA IL-LUSIÓ DE FER RES EN L'ACTUAL CIRCUMSTÀNCIA DEL PAÍS, RES, ABSOLUTAMENT RES"

gent fa vida normal. Els espectacles han estat suspesos fins a les tres de la tarda del diumenge, les escoles una setmana, un dia de dol nacional declarat inhàbil per tots conceptes i un mes de dol als llocs oficials". La vida, la feina, el teatre... tot seguirà el seu curs.

L'exemple de la mort de Franco és un entre tants, però segurament el més rellevant, del gran valor documental que posseeix el tercer volum dels dietaris de Salvat. A part de ser una crònica imprescindible de la situació cultural dels anys setanta, aquest és el retrat d'un temps i d'un país que estava cansat, molt cansat. A les seves pàgines hi trobem molts noms propis de l'escena teatral catalana, espanyola i universal, però que ningú vagi a la recerca de sang. Que ja ens coneixem. El **safareig** queda fora d'aquest volum, i si hi ha una sensació que predomina durant tot el llibre, aquesta és la desesperança. Salvat escriu una frase, el setembre de 1975, que reflecteix de manera terrible el seu estat d'ànim: "Trobo que ara no fa il·lusió de fer res en l'actual circumstància del país, res, absolutament res".

Esperarem el quart volum dels dietaris amb candeletes, per veure com Salvat explica l'adveniment de la transició i la democràcia a Espanya. Segur que serà per sucra-hi pa! ●